

Damjan Slabe

Nikoli ne obupam

Pogovor z Uido Zupan Teuš

Že nekaj časa sem imel v mislih, da bi intervjuval Vido Zupan Teuš, 75 let "mlado" turnosmučarsko navdušenko. Dodatna spodbuda je bila simpatična objava z lepimi fotografijami Mateja Kolakovića na Facebooku. Objavo je naslovil *Turno smučanje z babicami*.

Vida Zupan Teuš
Foto Damjan Slabe

Kako ste se našle z Bredo (Pirc) in Jano (Vogelnik), s katerima skupaj smučate 15 let?

Čisto po naključju. V bistvu sem pozno začela hoditi v hribe. In ravno zato, da sem začela hoditi v hribe, vedno višje, se lotevati vedno bolj drznih, nevarnih tur, sem se odločila, da se grem v kakšno društvo malce izobrazit. (*Smeh.*) Pritegnila me je predvsem skala in to je postalo nevarno. Postajala sem vedno predrznejša, vedno bolj divja.

In si se včlanila v PD Iskra Kranj?

Ja, v PD Iskra. In tam smo se našle z Bredo in Jano. To je bilo na prehodu iz poletja v zimo, zato smo začele tudi skupaj smučati. Sprva sploh nisem bila turna smučarka. Pred tem sem namreč 15 let *bordala*. Sem individualistka, ker takrat dosegam stvari za svojo dušo. Ker najbolj zaupam sama sebi. Moje vodilo je: Ne spravljaj ljudi v zagato, v nevarnost. Zaupaj sebi in počni tisto, kar rada počneš.

Na smuči si stopila precej zgodaj, na Koroškem, in kmalu začela tudi tekmovali. Kako se spominjaš teh začetkov?

Lepo. Mogoče sem imela tudi srečo. Bila sem zelo bolehná. Od otroštva do šole sem bila napol slepa.

Imela sem bolezen, za katero niso vedeli, kaj je. Oče me je začel jemati s seboj na pohode, malo je tudi smučal. In tako sem začela smučati tudi jaz. Velika sreča je bila, da sem se lahko pridružila družini Fanedl, ki je bila na Koroškem prava smučarska družina.

Kakšni so bili treningi in tekmovanja v tistih časih?

Smuči sem dobila na izposojno od kluba. Na Koroškem ni bilo dosti izbire. Klubi so bili različno močni. Potem so ustanovili Koroško športno zvezo in bilo je več tekem, bile so po gmajnah, kolovozih. Pavlov smuk v Prevaljah je imel na koncu tako skakalnico, kot je zdaj v Planici za pionirje. Ampak *to* je bil smuk! (*Smeh.*) Pa oprema! Bil je kar čudež, da ni bilo več poškodb. Vezi so bile fiksne. Če si prišel skozi, je bilo v redu, če nisi, si pa obležal.

Poleti ste trenirali na Kredarici?

To je bilo pozneje, ko sem napredovala v reprezentanco. S Koroške ni bilo tako enostavno priti tja gor. Bi rekla, da smo bili Korošci kot regija bolj samorastniki. Ja, takrat smo imeli v reprezentanci letne treninge na Kredarici. Smučarska zveza je organizirala prvo letno republiško prvenstvo v slalomu in veleslalomu.

V spominu imam zgodbo o šestnajstletnici, ki sama leze proti Kredarici.

Ob štirih zjutraj sem šla na avtobus iz Raven na Koroškem, z dvema paroma smuči in z vso opremo za en teden, s težkimi čevlji in težkimi smučmi do Ljubljane. Tam sem morala počakati avtobus za Radovljico. Od tam me je takratni predsednik radovljiškega kluba Čebulj zapeljal v Krmo. Naprej sem šla prvič sama na Kredarico. Čebulj, bil je res dober človek, je *zrihtal*, da so nam s konji, ki so gor nosili hrano, nesli smuči. Nahrbtnikov pa ne.

Na zimske olimpijske igre v Grenoblu se žal nisi uvrstila. Si pa v Franciji na tistih presneto divjih progah tekmovala.

V Grenoblu sem bila na pred-olimpijadi. Ravno na teh terenih smo imeli tekme. Takrat so tam še dograjevali žičnice. Tekmovali smo v smuku in slalomu. V smuku sem bila kar dobra. Na splošno sem bila v hitrih disciplinah boljša.

Kakšno vlogo ima v tvojem življenju deskanje na snegu?

Deskanje je bilo zame zelo pomembno. V življenju pride vse sorte. Stalno se iščeš. Vsekakor sem želela ostati v športu in športni duh me ne bo nikoli zapustil. Ko sem začela deskati, je bilo to zame kot prerojenje. Iz tistega hudega življenjskega tempa, preizkušenj, ki sem jih imela kar veliko – v zakonu, z otroki ..., bolje, da ne veš vsega, mi je deskanje dalo zalet, energijo, svobodo gibanja. Kot da bi na novo zaživela.

Kako se je zgodil preskok na turno smučanje?

Nehala sem tekmovali, deskala sem pa še resno. Sicer ne več s tekmovalno dilo, prešla sem na freeride. Še danes sem hvaležna kranjskim fantom, ki so me vzeli za svojo. To mi je bolj ustrezalo tudi zaradi samega gibanja. Takrat sem že imela nekaj problemov s kolki. V tem času se je ponudila priložnost, da se preizkusim v turnem smučanju. In glej ga zlomka, kaj se je zgodilo.

Kaj ti danes pomeni turno smučanje?

Način življenja.

Kakšna je tvoja definicija dobre ture?

Rada imam razgiban teren. Rada imam žlebove, napet teren, različen sneg. Sem še vedno malo "adrenalinski" človek. To mi je ostalo. Rada izzivam, a sem se naučila, do kod lahko grem, kje je moja meja.

Smučala si na Elbrusu, Damavandu, leta 2011 z vrha Ararata, s Toubkala, v Armeniji. Ima katera od teh turno smučarskih odprav posebno mesto?

V meni se naredi cmok in iz tega zraste želja. Vse te ture so morale dolgo časa zoreti v meni. Vse so mi nekako enakovredne.

Spomnim se smučanja z Ararata. Ko smo pripeljali iz tistega orkanskega vetra, iz meglenega pokrova in se je teren odprl. Sam sem pazil, da sem čimbolj racionalno odpeljal mimo tistih skal ..., ti pa si tam nekje na levi ubirala strmine in sem se spraševal, kako se bo to končalo.

Vprašala sem vodnika, ali grem lahko po svoje. Že ko hodim v breg, gledam levo, desno, kje se lahko gre, kje je skok oz. kje ga ni. Naučila sem se racionalno gibati, kar je v mojih letih zelo pomembno. Da ne pride do poškodb.

Kako se je razpletla zgodba z Janinimi zamenjanimi smučarskimi čevlji, ko sta si delili šotor na Araratu?

(Smeht.) Z Jano spati v šotoru nekje na višini je nekaj posebnega. (Smeht.) Ona je navajena, da ima vse v vrečkah, potem pa stokrat eno stvar ven pa not. To je trajalo skoraj celo noč. Čevlje in drugo opremo sva imeli v spalkah, da je ostala topla. Zjutraj še v temi privlečeva vse ven in spakirava. Notranji čevlji so še ostali v spalkah. Vsaka ene zgrabiva; moji so šli z lahkoto v školjko, Jana pa jih je komaj spravila noter. Jih obujeva, pa spet nekaj ni štimalo. Prideva iz šotoru, hočem stopiti na smuči – moji čevlji so bili premajhni, Janini pa preveliki. Potem sva pa kar smuči zamenjali do naslednjega tabora. (Smeht.)

Po uspešnem smučanju z Ararata sta se z Jano leto pozneje udeležili odprave PZS na Muztag Ato na Kitajskem. Priprav sta se lotili zelo zavzeto, v kondicijskem in tehničnem smislu. Naštudirali sta navigacijo, se vadili v bivakiranju, ustavljanju s cepinom, reševanju iz ledeniške razpoke. Koliko vama je zmanjkalo, da bi smučali s tega sedemti-sočaka?

Malo ali pa veliko. Na taki višini je vsakih sto metrov veliko. Malce smole smo imeli tudi z razmerami. Ne prestando je pihalo, snežilo, tudi nevihto smo doživeli. Mi trije z Jano in Stojanom (Burnikom) smo se odločili, da gremo gor. Nekje na višini 6000 metrov smo si postavili tabor, od tam pa smo zjutraj prepozno

Vida Zupan Teuš med smučanjem izpod Triglava
Foto Damjan Slabe

Vida leta 1995 na deskarski tekmi Ski Open na Golteh
Arhiv Vide Zupan Teuš

štartali. Vreme je bilo tako, tako. Zapihal je veter, ki nam je zabrisal vse sledi in oznake. Vseeno smo se odpravili proti vrhu, pravzaprav proti zadnjemu taboru na 6700 metrih. Takrat pridejo nosači z mrtvim Poljakom. To nas je res šokiralo. Bil je človek, ki smo ga prej srečevali. Bil je sam, našli so ga v šotoru. Po mojem ga je višina zdelala ... Veter, slaba napoved. Nekje na

Ledenik nad Češko
kočo, trening
slaloma, 1965
Arhiv Vide Zupan
Teuš

Vida z
razstavljenimi
pokali, priznanji
in medaljami
leta 1963
Arhiv Vide
Zupan Teuš

6300 metrih smo se odločili, da se vrnemo. Prismučali smo čisto do baznega tabora. Na gori se je prej marsikaj dogajalo. Na višini 5200 metrov smo doživeli nevihto, tisto je bilo kar čudno. Šotor smo sicer imeli na dobri lokaciji. Od tam je šla Jana v dolino, ker je imela nekaj problemov z višino, jaz sem ostala sama še z dvema fantoma iz Reke. Povsem sama sem bila v šotoru in me je bilo kar malo strah. Je včasih veter tako potegnil, da sem kar k njima zlezla v šotor. (Smeh.)

Kratka tura na Obli in Debeli vrh nad Pokljuko mrzlega in vetrovnega januarske dne se pred tremi leti zate ni dobro končala. Kako se je vse skupaj odvijalo? Zaradi vetra niti reševanje s helikopterjem ni bilo možno.

Bilo je kup naključij, kar se sicer na turni smuki lahko kaj hitro zgodi. Sneg je prehajal iz ene kakovosti v drugo, vmes še malo poskokcev, pa se mi smučka ni odpela in je bil *karving* zlom na vidiku. Je bilo kot v filmu. Kot tekmovalka sem dala marsikaj skozi, tudi padce, pa se mi to ni zgodilo. Tu se pa je. Je bilo kar šokantno spoznanje, da sem zlomila stegnenico, predvsem zato, ker imam na isti nogi umetni kolk. Bila sem povsem prisebna, nič mi ni bilo hudega, niti me ni bolelo. Me je pa močno skrbelo zaradi helikopterja. Trikrat je priletel, a zaradi močnih sunkov vetra

ni mogel pristati. Sem rekla, fantje, gremo raje kar po tleh. Res so se potem tako odločili in je helikopter odletel. Akcija je stekla. Še danes sem hvaležna fantu iz Promontane, ki je bil takrat zraven in šel po reševalce ter jim pokazal pot, da me niso iskali.

Kaj ti je najbolj pomagalo, da si že naslednjo sezono, kljub zlomu stegnenice in od prej umetnemu kolku, spet na polno turno smučala?

Nikoli ne obupam, pri nobeni stvari. Vedno vidim eno svetlo točko, h kateri stremim. Vedela sem, da je poškodba huda. Dr. Andoljšek me je prišel pogledat, en dan in pol sem čakala na Jesenicah, da so se odločili, kaj bodo sploh naredili. Zelo sem hvaležna, kako so ravnali z mano. Pokazali so mi sliko, kakšen zlom je, in sem točno vedela, kaj me čaka. Pomembno je, da pri takih zdravniških postopkih sodeluješ. Čevelj so mi sneli šele na urgenci, na slikanju. Sem bila kot v kokonu in sem se prav dobro počutila. Osebjem pogleda in začudeno reče: Pancerje ima še gor! Sem rekla, da nič hudega. Bom pomagala, ker vem, kako moram pancer sezuti, in vi tako ravnajte. In smo brez težav, skoraj brez bolečin, čevelj lepo sezuli.

V svoji turnosmučarski družbi si poznana kot velik asket in smučarski est. Nimaš težav s spanjem v avtomobilu, menda zjutraj le nekaj malega poješ in to ti zadostuje za ves dan; s tremi decilitri vode zdržiš dvodnevno turo. Kako je to mogoče?

To me marsikdo sprašuje. Včasih mi tudi rečejo, da pretiravam. Vse to je trening. Ti lahko telo natreniraš tudi glede pijače in hrane. Preveč hrane, preveč pijače obremenjuje telo pri gibanju, še zlasti pri turnem smučanju. Ključno je, da poslušáš svoje telo. Točno vem, kdaj moram jesti rdeče meso, kdaj se moram dobro najesti, kdaj mi manjkajo ogljikovi hidrati, kdaj minerali. Že nekaj dni pred turo skrbim za dobro prehrano. Na turo vzamem lahko hrano in jem takrat, ko začutim, da moram. Pijem enako. Mislim, da je to v veliki meri odvisno od treninga.

Zadnja zimska sezona je bila izjemna po količini snega. Ko pomisliš na prihajajočo, katere ture se veseliš? Razen tvoje desertne, seveda.

Veliko mi pomeni odnos do ljudi, nisem rada v *gužvi*, a rabim bližino toplih ljudi. To mi je nagrada za vse, za kar sem se odločila, da počnem. Da najdeš ljudi, ki so mlajši od tebe, različnih profilov, pa da se tako ujameš, kot se ujamejo mi. Zame je bil Jure (Munda) super. S kakšnim veseljem sem peljala za njim s Krstenice po gozdu proti Grintovici! Saj bi tudi po svoje zavila, ampak mi je bilo tako *fajn*, ko sem videla, kako uživa, če mu kdo sledi. Lahko rečeš, da je sorodna duša po doživljanju. Te stvari mi največ pomenijo, a tudi naša druženja. Najbolj sem srečna, če Breda organizira kakšno turo. Ona se res pripravi. Je vodja, je rada *ta prva*, pravi vodnik. Jaz ji to z veseljem prepustim. Hvala bogu. Če imam kakšno željo, ponižno rečem, a greva tole *probat*, a greva raziskovat? Se je že navadila. Dušana pa pustiva raje doma, saj kar pike dobi, če midve *prijaviva*, da greva raziskovat. ●